

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**Intellectual Property
Rights (IPR) Protection
in Bosnia and Herzegovina**

**INSTITUT ZA INTELEKTUALNO
VLASNIŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE**

**ИНСТИТУТ ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛНУ
СВОЈИНУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

The background is a vibrant red with a pattern of white stars of varying sizes. A silver film strip with black sprocket holes curves across the lower half of the image. On the right side, a large, detailed silver film reel is partially visible.

AUTORSKA PRAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

ŠTA JE AUTORSKO DJELO?

Autorsko djelo je generalno individualna tvorevina iz oblasti poput književnosti, muzike, filma, kompjuterskog softvera, arhitekture, nauke i umjetnosti bez obzira na vrstu, način i oblik izražavanja.

KO SVE MOŽE BITI AUTOR?

Autor je fizičko lice koje je stvorilo djelo, bez obzira da li se radi o malom djetetu u vrtiću koje crta sunce, kuću i roditelje, inženjeru arhitekture koji projektuje novu zgradu pozorišta ili samoukom slikaru koji radi na svom slikarskom djelu. Autor djela ne mora uvijek biti jedna osoba, to može biti i više osoba koje zajednički stvaraju autorsko djelo.

Pravno lice (privredno društvo, ustanova, udruženje, itd.) **ne može biti autor. Pravno lice može biti samo izvedeni nosilac autorskog prava;** to jest, kada se na njega prenese pravo na iskorištavanje djela.

ŠTA JE AUTORSKO PRAVO?

Autorsko pravo reguliše odnose koji nastaju u vezi sa stvaranjem autorskih djela u oblastima poput umjetnosti, književnosti i nauke. Autorsko pravo ohrabruje stvaranje novih kreativnih izraza, jer autori znaju da na neki način mogu da zadrže kontrolu nad svojim djelima.

ZAŠTO JE VAŽNO ŠTITITI AUTORSKO PRAVO?

Efektivna autorskoppravna zaštita podstiče kreativnost pojedinaca, osigurava autorima ostvarivanje ekonomske egzistencije, te doprinosi bogatom kulturnom stvaralaštvu i promociji zemlje. Svi uživamo u čitanju novog književnog djela, gledanju filma ili predstave, slušanju muzike, i mnogim drugim vidovima autorskih djela; stoga se podsticanjem kreativnosti stvaraoca društvo obogaćuje doprinosom djela autora u ovim različitim oblastima stvaralaštva.

KAKO STIČEM AUTORSKO PRAVO NA SVOM DJELU?

Autorsko pravo nastaje i pripada autoru na osnovu samog čina stvaranja autorskog djela i nije uslovljeno ispunjenjem bilo kakvih formalnosti ili zahtjeva u pogledu njegovog sadržaja, kvaliteta ili svrhe. Dovoljno je da individualna ideja izađe iz duhovne, unutrašnje, sfere svog stvaraoca i da bude izražena, pa da shodno tome postane autorsko djelo koje uživa autorskopravnu zaštitu.

Djelo ne mora nužno biti preneseno na materijalnu podlogu. Shodnom tome, čak i govorno ili muzičko djelo koje nije snimljeno ili zabilježeno notama, ili koreografija koja nije pismeno izražena, mogu predstavljati autorsko djelo. Djelo čak ne mora ni biti objavljeno da bi uživalo zaštitu po osnovu autorskog prava. **Princip da se autorsko pravo stiče bez formalnosti vrijedi u većini država svijeta.**

S ciljem očuvanja dokaza ili iz drugih razloga, autor može deponovati originale ili primjerke svojih autorskih djela ili predmeta svojih srodnih prava u Institutu za intelektualno vlasništvo/ svojinu Bosne i Hercegovine. Deponovano djelo upisuje se u knjigu evidencije autorskih djela koju vodi Institut. Deponovanje nije obaveza autora, niti je uslov za stjecanje autorskopravne zaštite, već samo mogućnost.

KOJA DJELA UŽIVAJU ZAKONSKU ZAŠTITU?

Djela koja uživaju zaštitu, između ostalog su:

- ✓ **audiovizuelna djela** (filmska djela i djela stvorena na način sličan filmskom stvaranju),
- ✓ **djela arhitekture** (skice, planovi, nacrti i izgrađeni objekti),
- ✓ **djela likovnih umjetnosti** (crteži, slike, grafike, kipovi i druga djela iste prirode),
- ✓ **djela svih grana primijenjenih umjetnosti, grafičkog i industrijskog oblikovanja, dramska, dramsko-muzička i lutkarska djela,**

- ✓ **audiovizuelna djela** (filmska djela i djela stvorena na način sličan filmskom stvaranju),
- ✓ **djela arhitekture** (skice, planovi, nacrti i izgrađeni objekti),
- ✓ **fotografska djela i djela proizvedena postupkom sličnim fotografskom, kartografska djela,**
- ✓ **govorna djela** (govori, predavanja, propovijedi i druga djela iste prirode),
- ✓ **koreografska i pantomimska djela,**
- ✓ **muzička djela s riječima ili bez riječi,**
- ✓ **pisana djela** (književni tekstovi, studije, priručnici, članci i ostali napisi, kao i kompjuterski programi),
- ✓ **prezentacije naučne, obrazovne ili tehničke prirode** (tehničke skice, grafikoni, formulari, itd),
- ✓ **prerada autorskog djela** u smislu **prijevođa, prilagođavanja, muzičkog aranžmana i obrade** i drugih prerada izvornih autorskih djela,
- ✓ **zbirke autorskih djela ili druge građe** (enciklopedije, zbornici, antologije, baze podataka i slično),
- ✓ **započeto djelo, nezavršeno djelo, naslov i drugi sastojci djela** predstavljaju samostalno autorsko djelo i uživaju zaštitu kao takvi, ako su individualne duhovne tvorevine.

ŠTA SE NE MOŽE ZAŠTITITI AUTORSKIM PRAVOM?

Tvorevine koje nisu autorskopravno zaštićene su:

- ✓ Dnevne vijesti ili razne informacije, koje imaju karakter kratke vijesti sadržane u obavještenju za štampu.
- ✓ Ideje, koncepti, postupci, radne metode, matematičke operacije, načela ili otkrića.
- ✓ Politički govori i govori održani tokom sudskih rasprava.
- ✓ Narodne književne i umjetničke tvorevine.
- ✓ Službeni tekstovi iz oblasti zakonodavstva, uprave i sudstva.

Zbog stimulacije kulturnog stvaralaštva kroz slobodnu upotrebu, protok i razmjenu ideja, potrebe slobodnog informisanja javnosti, ova djela su isključena iz autorskopravne zaštite.

KOJA SVE PRAVA IMA AUTOR?

Autoru na njegovom djelu pripadaju:

- ✓ ličnopravna ovlaštenja (**autorska moralna prava**),
- ✓ imovinskopravna ovlaštenja (**autorska imovinska prava**), i
- ✓ ostala ovlaštenja (**druga prava autora**).

KOLIKO TRAJE AUTORSKO PRAVO?

Autorsko pravo je jedinstveno pravo i traje za života autora **uključujući i razdoblje od 70 godina** nakon njegove smrti. Jedini izuzetak čini pravo pokajanja, koje traje samo za života autora.

Kod kolektivnih djela, rok od 70 godina počinje da teče od dana zakonitog objavljivanja djela. Ako se radi o djelu anonimnog autora, navedeni rok se računa na isti način.

Istekom rokova trajanja autorskog prava, autorsko djelo prestaje da bude autorskopravno zaštićeno, što znači da se sa stanovišta autorskog prava može slobodno koristiti.

DA LI MOJE DJELO MORA IMATI POSEBNI UMJETNIČKI KARAKTER DA BI GA AUTORSKO PRAVO ŠTITILO?

Autorsko djelo ne treba imati umjetnički karakter da bi uživalo autorskopravnu zaštitu, budući da je umjetnički karakter jednog stvaralačkog djela veoma subjektivna kategorija. Stvaralačko djelo treba da ispunjava uslov originalnosti i da predstavlja rezultat stvaralačkog rada.

AKO SAM KUPIO KNJIGU, UMJETNIČKU SLIKU ILI MUZIČKI CD, DA LI SAM STEKAO I AUTORSKA PRAVA?

Autorsko djelo nije stvar. To je nematerijalno dobro na kojem autor ima autorsko pravo. Knjiga, slika ili CD predstavljaju stvari na kojima njihovi vlasnici imaju pravo vlasništva na materijalnom predmetu, ali ne i vlasništva na zakonskim pravima datim autoru koji zadržava autorska prava na samom djelu.

Kupovinom knjige u knjižari ili slike u umjetničkoj galeriji, kupac u pravilu stječe samo pravo vlasništva na stvarima (papiru, platnu, okviru...). Drugim riječima, vlasnik slike ne bi npr. mogao dalje umnožavati djelo likovne umjetnosti, niti ga mijenjati dodavanjem novih elemenata ili prizora. Slična situacija je s vlasnikom knjige, koja mu ne daje pravo da djelo književnosti inkorporisano u njoj npr. prevodi na neki strani jezik ili ga audiovizuelno prilagođava bez dozvole autora.

GDJE SE MOŽE DEPONOVALI AUTORSKO DJELO?

Autorsko djelo može se deponovati u Institutu za intelektualno vlasništvo/svojinu Bosne i Hercegovine. Više informacija dostupno je na web strani Instituta www.ipr.gov.ba.

KONTAKT INFORMACIJE

**INSTITUT ZA INTELKTUALNO
VLASNIŠTVO/SVOJINU
BOSNE I HERCEGOVINE**

www.ipr.gov.ba

**USAID PROJEKAT ZAŠTITA PRAVA
INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA/SVOJINE
U BOSNI I HERCEGOVINI**

www.usaidipr.ba

IZRAZI ZAHVALNOSTI:

Ovaj materijal pripremljen je zahvaljujući pomoći američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Podršku u realizaciji i štampanju publikacije pružio je projekat.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**Intellectual Property Rights (IPR) Protection
in Bosnia and Herzegovina**

NAPOMENA:

Stanovišta iznijeta u ovom materijalu predstavljaju mišljenje autora, a ne nužno i stanovišta USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.